

ВИСНОВОК

на проєкт Закону про внесення змін до Водного кодексу України щодо збереження водності річок і охорони їх від забруднення (реєстр. № 15370-1 від 14.07.2026), поданий народним депутатом України Бондаренком О.В.

За дорученням Голови Верховної Ради України Комітет з питань екологічної політики та природокористування на своєму засіданні 14.08.2026 (протокол № 269) розглянув законопроект про внесення змін до Водного кодексу України щодо збереження водності річок і охорони їх від забруднення (реєстр. № 15370-1 від 14.07.2026), поданий народним депутатом України Бондаренком О.В.

Метою законопроекту є врегулювання питань на законодавчому рівні щодо виконання планів управління річковими басейнами, а також здійснення заходів, спрямованих на збереження водності річок і охорони їх від забруднення.

Законопроектом пропонується внесення змін до Водного кодексу України в частині запровадження процедури щодо здійснення обстеження, обліку та прийняття рішень щодо гідротехнічних споруд та інших об'єктів нерухомого майна, що перешкоджають вільній течії (неперервності) річок, погіршують їх гідрологічний режим та морфологічні умови, а також уточнення компетенцій для забезпечення виконання планів управління річковими басейнами, їх оновлення та врегулювання обмеження прав водокористувачів, які здійснюють спеціальне водокористування.

Окрім того, передбачено норми щодо набрання чинності Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної системи моніторингу довкілля, інформації про стан довкілля (екологічної інформації) та інформаційного забезпечення управління у сфері довкілля".

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України (далі – ГНЕУ) у своєму висновку надало ряд зауважень до законопроекту.

На думку ГНЕУ, потребує доопрацювання термінологічний апарат законопроекту, зокрема:

потребує уточнення термін "екологічний стік";

потребує визначення у законопроекті терміну "гідротехнічні споруди".

У змінах до пункту 12 частини першої статті 16 Водного кодексу України законопроектом пропонується замінити функції "контролю" на "моніторинг". ГНЕУ звертає увагу, що зазначена заміна термінів не узгоджується із визначеною сферою регулювання статті 16 Водного кодексу України. Крім цього, у разі прийняття запропонованих змін невизначеним залишається, який саме центральний орган виконавчої влади здійснюватиме контроль за дотриманням режимів роботи водосховищ та водогосподарських систем.

У змінах до статті 45 Водного кодексу України пропонується у першому реченні частини першої слова "У разі маловоддя" замінити словами "У разі настання маловоддя на річках або зниження рівня води у водосховищах або ставках до відміток, що не дозволяють забезпечити екологічну витрату та експлуатувати водозабірні споруди", проте зазначені зміни звужують, порівняно із чинною редакцією цієї норми, перелік водних об'єктів, на яких права водокористувачів можуть бути обмежені або змінені умови водокористування, зокрема із нього виключаються озера.

Також ГНЕУ зазначає, що доповнення частини третьої статті 45 Водного кодексу України, відповідно до якої "порядок встановлення обмеження прав водокористувачів, які здійснюють спеціальне водокористування, затверджується Кабінетом Міністрів України", не враховує частину другу статті 43 Водного кодексу України, відповідно до якої "права водокористувачів охороняються законом". Аналогічне зауваження ГНЕУ висловила до нової редакції пункту 4 статті 14 та пункту 7 частини першої статті 81 Водного кодексу України.

Крім того, ГНЕУ надало зауваження до нової статті 82¹ Водного кодексу України, зокрема щодо:

доопрацювання запропонованого законопроектом механізму відновлення вільної течії (неперервності) річок шляхом врахування випадків, коли за результатами обстеження річок і земель водного фонду можуть бути виявлені також незаконно споруджені об'єкти нерухомого майна, що перешкоджають вільній течії (неперервності) річок, що вимагає вжиття належних заходів реагування, включаючи притягнення до відповідальності осіб, які порушили водне законодавство;

визначення у законопроекті механізму фіксації позиції відповідних органів у протоколі, що передбачено частиною четвертою нової статті 82¹ Водного кодексу України;

уточнення, у яких саме друкованих медіа друкується оголошення, передбачене частиною п'ятою нової статті 82¹ Водного кодексу України.

Крім того, запропоновано доповнити законопроект нормою, що визначає можливість оприлюднювати зазначену інформацію також на офіційних веб-сайтах відповідних органів місцевого самоврядування.

Також ГНЕУ зазначає, що у пункті 2 розділу II "Прикінцеві положення" законопроекту пропонується нова редакція пункту 1 розділу II "Прикінцеві положення" Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної системи моніторингу довкілля, інформації про стан довкілля (екологічної інформації) та інформаційного забезпечення управління у сфері довкілля" щодо набуття чинності цим Законом. Проте зазначений закон визначає більш широке коло відносин, ніж визначено у законопроекті. На думку ГНЕУ, потребує перегляду строк набрання чинності Законом, у разі його прийняття.

ГНЕУ, Всеукраїнська асоціація органів місцевого самоврядування "Українська асоціація районних та обласних рад" та Всеукраїнська асоціація органів місцевого самоврядування "Асоціація міст України" звертають увагу на необхідність уточнення положення частини десятої нової статті 82¹ Водного кодексу України шляхом посилання на норми Водного кодексу України щодо дотримання вимог до подальшої експлуатації об'єктів нерухомого майна на річках і землях водного фонду.

Державна екологічна інспекція України підтримала законопроект та надала пропозиції до нього, зокрема:

пункт 3 статті 44 Водного кодексу України викласти у такій редакції: "3) дотримуватися встановлених нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин та встановлених лімітів забору води, лімітів використання води та лімітів скидання забруднюючих речовин, нормативів якості води водних об'єктів у контрольних створах, обмежень прав водокористувачів або змінених умов водокористування, а також санітарних та інших вимог щодо впорядкування своєї території";

статтю 71 Водного кодексу України викласти у такій редакції: "Стаття 71. Обмеження, тимчасова заборона (зупинення) чи припинення діяльності суб'єктів господарювання і об'єктів, незалежно від їх підпорядкування та форми власності, якщо їх експлуатація здійснюється з порушенням законодавства у галузі використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів.

У разі перевищення встановлених нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин у поверхневі водні об'єкти, самовільного водокористування, самовільного проведення гідротехнічних робіт діяльність суб'єктів господарювання і об'єктів незалежно від їх підпорядкування та форми власності може бути обмежена, тимчасово заборонена (зупинена) чи припинена в порядку, встановленому законодавством."

Державне агентство водних ресурсів України запропонувало частину сьому статті 49 Водного кодексу України викласти у такій редакції: "Зазначений у частині шостій цієї статті перелік документів є вичерпним. Документи, визначені частиною шостою цієї статті, не подаються щодо об'єктів первинних та/або вторинних водокористувачів у разі отримання води/стічних вод з систем інших водокористувачів та/або передачі води/стічних вод іншим водокористувачам на підставі договору про водопостачання (поставку води) та/або про водовідведення".

Міністерство юстиції України висловило ряд зауважень до законопроєкту. Зокрема, вживання поняття "об'єкт нерухомого майна" щодо гідротехнічних споруд потребує визначення "гідротехнічної споруди", яке у законопроєкті відсутнє.

На думку Мін'юсту, положення нової статті 82¹ Водного кодексу України потребують концептуального перегляду та доопрацювання. Зокрема необхідно визначити суб'єкт, на якого покладається обов'язок опублікувати оголошення, передбачене частиною п'ятою нової статті 82¹ Водного кодексу України.

Мін'юст звертає увагу на неповноту запропонованого правового регулювання в частині заміни "контролю" на "моніторинг" за дотриманням режимів роботи водосховищ та водогосподарських систем, оскільки законопроєктом не передбачено змін аналогічних повноважень визначених пунктом 10 статті 17¹ Водного кодексу України.

Також Мін'юстом запропоновано частину сьому статті 49 Водного кодексу України викласти у такій редакції: "Зазначений у частині шостій цієї статті перелік документів є вичерпним. Документи, визначені частиною шостою цієї статті, не подаються щодо:

об'єктів вторинних водокористувачів (абонентів), які не мають власних водозабірних споруд, отримують воду з водозабірних споруд первинних водокористувачів та скидають стічні води у системи таких первинних водокористувачів на підставі договору про водопостачання (поставку води)

та/або про водовідведення, без отримання дозволу на спеціальне водокористування; об'єктів первинних водокористувачів у разі отримання води з водозабірних споруд інших первинних водокористувачів та скиду стічних вод у системи таких первинних водокористувачів на підставі договору про водопостачання (поставку води) та/або про водовідведення".

Мін'юст пропонує статті 49 та 55 Водного кодексу України доповнити новим абзацом такого змісту: "застосування до юридичних осіб, засновниками (учасниками) яких є фізичні та юридичні особи, стосовно яких (кінцевих бенефіціарних власників яких) застосовано спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) відповідно до Закону України "Про

санкції". При цьому частину п'яту статті 55 Водного кодексу України після слів "або фізичній особі" пропонується доповнити словами "або фізичній особі-підприємцю".

Державна служба геології та надр України надала пропозиції до законопроекту, а саме новий пункт частини першої статті 17 Водного кодексу України викласти в такій редакції: "7¹) забезпечення виконання заходів, передбачених планами управління річковими басейнами;". Також, запропоновано у разі виявлення під час обстеження річок та земель водного фонду об'єктів нерухомого майна для забору підземних вод залучати інформацію центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр з метою встановлення можливого негативного впливу на гідрологічний режим річки.

Міністерство цифрової трансформації України запропонувало абзац 1 частини третьої статті 82¹ Водного кодексу України викласти у такій редакції: "План-графік обстежень річок і земель водного фонду затверджується щороку центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства, та оприлюднюється на його офіційному веб-сайті та у формі відкритих даних на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних. Під час складання плану-графіка враховуються:".

Крім того, Мінцифри запропоновано доповнити Водний кодекс України положенням щодо оприлюднення у формі відкритих даних результатів обстежень річок та земель водного фонду, зокрема інформації про виявлені перешкоди вільній течії (неперервності) річок, прийняті за результатами обстежень рішення та стан їх виконання.

Всеукраїнська асоціація органів місцевого самоврядування "Українська асоціація районних та обласних рад" підтримує законопроект, проте пропонує:

доповнити розділ II "Прикінцеві положення" законопроекту дорученням Кабінету Міністрів України передбачити цільовий механізм державного співфінансування (або залучення коштів Державного фонду охорони навколишнього природного середовища) для реалізації заходів із демонтажу/знесення таких споруд;

викласти повноваження районних рад у такій редакції: "Координація, організаційне забезпечення та сприяння здійсненню заходів, передбачених планами управління річковими басейнами, що реалізуються на муніципальних засадах співробітництва територіальних громад, у тому числі шляхом підготовки та реалізації спільних програм і проєктів, координації діяльності учасників співробітництва та залучення фінансових ресурсів із

державного, місцевих бюджетів, міжнародної технічної допомоги та інших джерел, не заборонених законодавством";

доопрацювати положення запропонованої законопроектом нової статті 82¹ Водного кодексу України, визначивши порядок перевірки правомірності будівництва та експлуатації виявлених об'єктів, взаємодії органів місцевого самоврядування з уповноваженими органами державного нагляду і контролю, а також застосування передбачених законом заходів реагування, включно з усуненням порушень, демонтажем об'єктів та притягненням винних осіб до відповідальності.

Всеукраїнська асоціація органів місцевого самоврядування "Асоціація міст України" пропонує прийняти законопроект за основу з урахуванням зауважень та пропозицій, а саме:

визначити у новій статті 82¹ Водного кодексу України, що вжиття заходів щодо встановлення власників об'єктів нерухомого майна, подання заяви про взяття таких об'єктів на облік як безхазяйного майна та забезпечення їх демонтажу у разі розташування на землях державної власності має здійснюватися відповідними органами державної влади;

передбачити фінансову підтримку з державного бюджету місцевим бюджетам для здійснення демонтажу об'єктів нерухомого майна, розташованих на землях комунальної власності;

передбачити у новій статті 82¹ Водного кодексу України окремий порядок врегулювання випадків виявлення об'єктів нерухомого майна, які мають ознаки самочинного будівництва;

визначити правові наслідки невиконання власником об'єкта повідомлення про необхідність демонтажу;

уточнити положення нової статті 82¹ Водного кодексу України шляхом визначення конкретних статей Водного кодексу України, вимоги яких мають дотримуватися під час експлуатації відповідного об'єкта нерухомого майна у разі переходу об'єкта нерухомого майна у комунальну власність.

Національна академія наук України підтримує законопроект, проте пропонує доповнити Водний кодекс України поняттям "екологічно необхідний гідрологічний режим".

На думку Національної академії наук України, запропонована законопроектом нова стаття 82¹ Водного кодексу України, спрямована на відновлення природних властивостей річкових систем шляхом виявлення та усунення штучних перешкод, загалом відповідає сучасним підходам Європейського Союзу щодо відновлення річок, покращення їх гідроморфологічного стану та забезпечення досягнення екологічних цілей Директиви 2000/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23.10.2000 про

встановлення рамок дій Співтовариства у сфері водної політики. Водночас окремі положення потребують термінологічного уточнення, зокрема використання конструкції "відновлення вільної течії (неперервності) річок", яка фактично ототожнює поняття "вільна течія" та "неперервність річки".

Національна академія наук України вважає за доцільне розглянути можливість розширення предмета обстеження (тимчасові, безхазяйні або такі, що не мають статусу об'єкта нерухомого майна, споруди та інженерні конструкції) або уточнення відповідної термінології, в тому числі поняття "об'єкт нерухомого майна".

Міністерство економіки та довкілля України, Міністерство з відновлення, інфраструктури та транспорту України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Всеукраїнська асоціація органів місцевого самоврядування "Асоціація об'єднаних територіальних громад" та Всеукраїнська асоціація органів місцевого самоврядування "Всеукраїнська асоціація громад" підтримують законопроект.

Міністерство фінансів України, Державне агентство України з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм та Український гідрометеорологічний центр Державної служби України з надзвичайних ситуацій повідомляють про відсутність зауважень та пропозицій до законопроекту.

На думку Комітету, наведені зауваження можуть бути розглянуті під час підготовки законопроекту до другого читання.

Враховуючи викладене, Комітет ухвалив висновок та прийняв рішення рекомендувати Верховній Раді України включити до порядку денного п'ятнадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання проект Закону про внесення змін до Водного кодексу України щодо збереження водності річок і охорони їх від забруднення (реєстр. № 15370-1 від 14.07.2026), поданий народним депутатом України Бондаренком О.В., і за результатами його розгляду у першому читанні прийняти за основу.

Відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України просити головуючого на пленарному засіданні під час розгляду законопроекту у першому читанні оголосити про необхідність внесення до тексту законопроекту змін, які не є предметом розгляду в першому читанні.

Співдоповідачем на пленарному засіданні із зазначеного питання визначено народного депутата України Прощука Едуарда Петровича.

Голова Комітету

Олег БОНДАРЕНКО

